

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 9 • год. ХСIV • 14 май 2014 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ПРОВЕДЕ СЕ ПЕТАТА НАЦИОНАЛНА СРЕЩА

„Завръщане към корените“

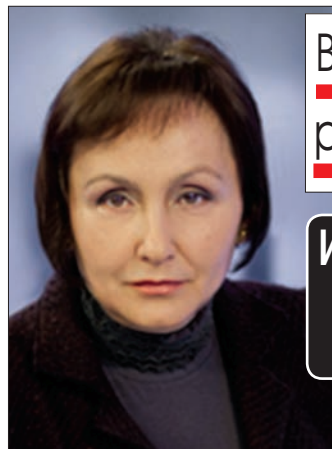
Петата национална среща на потомците на тракийските и малоазийски бежанци „Завръщане към корените“, се проведе в София на 26 април. За втора година тя е и част от Националната план-програма на СТДБ. Сред гостите на срещата бяха Маргарита Попова – вицепрезидент на Република България, акад. Стефан Воденичаров – член на ВК на СТДБ, председател на БАН, Тодор Чобанов – заместник кмет на Столична община, Иван Гранитски – директор на издателство „З.Стоянов“ и член на ВК. Присъстваха също така Ангел Петров – член на ЦР на СТДБ и председател на клуб „Малоазийски българи“, Божана Богданова – член на ВК на СТДБ, членовете на ВК и председатели съответно на соополското дружество Гено Пухов и на столичното Николай Димитров, председателите на дружествата в Айтос – Димитър

Ошавков, в Пазарджик – Илия Атанасов, Казанлък – Костадина Димитрова, в Нова Загора Илко Илиев, историкът Стоян Райчевски и др. Присъстваха също така десетки потомци на тракийски и малоазийски бежанци от близо 60 населени места в страната.

Срещата всъщност започна рано сутринта с поднасяне на цветя пред паметника на Капитан Петко Войвода в Борисовата градина и на паметната плоча на Любомир Милетич. След това бе отслужена панихида в храм-паметника „Свети Александър Невски“ от епископ Тихон, който произнесе и прочувствено слово от амвона.

Участниците в срещата запалиха свещи в памет на своите предци и жертви на четирите бежански вълни от началото на 20 век.

Продължава на 3-а стр.

Весела Смилец
репортер в БНТ

ИНТЕРЕСЪТ КЪМ
ИСТОРИЯТА
СЕ ВЪЗРАЖДА

На стр. 3

ТОДОР КОРУЕВ

На 24 април милионите арменци по света със запалените свещи, траурното мълчание и ехтияция „Хайр мер“ (Отче наш) напомнят на света за чудовищното злодеяние, което извършва турската власт от 1915 до 1922 г., когато по време на насилственото прогонване на арменците от техните изконни земи на територията на Османската империя загиват повече от 1.5 милиона души.

На 23 април изненадващо премиерът Реджеп Ердоган поднесе съболезнованията на Турция за избитите арменци по време на Първата световна война: „Искаме душите на арменците, загинали в събитията в

ския геноцид – дума, която не сме очаквали да употреби – и по този начин го омаловажава, сиреч не само арменците са страдали в онова сложно време.

Казаното от Ердоган може да приемем нещо като „Пардон!“, което се казва най-често, когато някой настъпи някого по невнимание. Принуден бе да рече А (но няма да стигне до Я), защото истината за арменския геноцид хвърлят пред очите му не само многото държави, които официално са го признали и осъдили, но и влиятелни кръгове в страната. Нобеловият лауреат Орхан Памук заяви: „Никой не смее да го каже, но аз ще го направя – турците са избили 1 000 000 арменци и 30 000 кюрди.“ Имаше огромна подписка на турски

Ердоган не каза повече от „пардон“

началото на XX век, да намерят покой, а на внуците им поднасяме съболезнования.“

Това е първият открит коментар на турски лидер за масовите убийства на арменци, характеризирани правно като геноцид и престъпление срещу човечеството. Досега турските държавници се държаха така, сякаш това не е било. Преди години в официално съобщение бе изпуснат изразът „някои военни са се престарали“, деемек – това не е официалната политика. Изявлението на Ердоган от 23 април бе преведено на девет езика, включително и на арменски и бе разпространено от секретариата на премиера, което подсказва, че той държи да се огласи. Наред със съболезнованията в него четем още: „Не трябва да се отрича, че през последните години на Османската империя милиони нейни поданици – турци, кюрди, араби, арменци и други са били притеснявани без оглед на тяхната етническа и религиозна принадлежност. Това е сложен период, изпълнен с тежки събития.“ Изявлението на турския премиер е малка стъпка, която показва минимален напредък в позицията на Турция. Но веднага след съболезнованията Ердоган бяга от темата и я принизява с думите „били притеснявани“, твърде блед израз за вероломната кървава разправа с 1.5 милиона арменци и прогонването от земите им. Освен това изброява различни народности, като по този начин приравнява армен-

• Тодор Корув

интелектуалци, в която се извиниха за етническото прочистване на арменците. През 2015 г. се навършва столетие от арменския геноцид и то ще влезе в дневния ред на света, който няма да мълчи. Очаква се Армения да предяви пред Турция правни претенции за компенсация на всички материални и морални щети, които са понесли техните деди, да си поиска възстановяването на църковните имоти и училищата, които са им принадлежали.

Изявлението на Ердоган ни подтиква към размисли и питания. Кога най-сетне Парламентът ще приеме декларация с позицията на България за арменския геноцид? Докога ще крета след света, който отдавна е признал арменския геноцид? Докога ще тежи на съвестта ни оня антибългарски документ, в който се обвиняваме, че сме извършили етническо прочистване на българските мюсюлмани? И не най-сетне – кога ще поискаме официално Ердоган да се извини за геноцида над българите в Тракия – злодеяние, предшествало арменския геноцид?

ДЕКЛАРАЦИЯ –

ОБРЪЩЕНИЕ НА СЪЮЗА НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ И УЧАСТНИЦИТЕ В НАЦИОНАЛНАТА СРЕЩА НА ПОТОМЦИТЕ НА БЕЖАНЦИ ОТ ОДРИНСКА И БЕЛОМОРСКА ТРАКИЯ И МАЛА АЗИЯ „ЗАВРЪЩАНЕ КЪМ КОРЕНИТЕ“

УВАЖАЕМИ ГОСПОДА, ВАШЕ СВЕТЕЙШЕСТВО,

Броени месеци след блестящите победи на българската войска по време на Балканската война, донесла освобождението на българите в Тракия и Македония и очертала с Лондонския мирен договор по-обширни граници на държавата ни, България изживява може би най-страшната национална катастрофа в историята си – стотици хиляди българи стават жертви на жесток геноцид през 1913 г.

Общо 367 000 българи са прокудени от родните си места в Източна и Западна Тракия и няколко десетки хиляди от тях са избити от турската войска и башибозук.

Избиват ги без жал, целенасочено, за да се изтрие българският корен.

Движимото и недвижимото имущество на насилствено изселените българи е унищожено или присвоено от турската власт.

Ние, тракийците, не сме отмъстителни, не търсим реванш. Нашият девиз е „Не забравяйте, но не отмъщавайте“. Никой не може да заплати с нищо за безмилостно извършените зверства.

Но както и да са наричани събитията от 1913 година – разорение, погром или терор, думата е една – единствена – геноцид.

Ние искаме да бъде възстановена историческата истина и историческата справедливост и тези факти от историята да бъдат наречени с истинските им имена.

Нашата отговорност пред паметта на избитите ни предци, между които хиляди жени и деца, ни задължават да припомним за злодеянието, което днес Република Турция, която претендира да е наследник и продължител на Османската империя, премълчава.

Ние искаме Народното събрание да излезе със специална декларация за геноцида над тракийските българи, а въпросът за моралното и материално компенсиране за живота и загубените имоти на нашите предци да бъде един от важните въпроси на нашето държавно, политическо и морално ежедневие, защото това за нас е национална кауза и тя може да бъде спечелена само с общите усилия на гражданското общество и държавните институции.

Призоваваме ви за неуморни, последователни и упорити действия, които да доведат до конкретни резултати по решаване от страна на турската държава на въпросите, които нееднократно сме излагали пред вас и правим и сега.

Само тогава духовете на нашите предци ще намерят покой, а ние – техните потомци, ще направим върната историческа и политическа оценка на тези събития, за да извлечем своите поуки от тях и не допуснем те някога да се повторят.

Поклон пред паметта на загиналите!

26 април 2014 година

София

ПРЕСЕЛНИЦИТЕ ОТ ТРАКИЯ И РАЗВИТИЕТО НА НАРОДОНАСЕЛЕНИЕТО НИ

ГЕНОВЕВА МИХОВА,
ПЕНКА НАЙДЕНОВА

Продължение от миналия брой

Приет е и първият Закон за българското поданство (ДВ, год. II, бр. 94, София, 20 декември 1880 г.). В него недвусмислено е постановено: „Всички ония, които са се изселили от Турция по причина на войната и са се заселили на територията на Българското княжество преди обнародването на този закон, смятат се за български поданици без никое друго условие“. Нов Закон за българското поданство, коригиращ някои недостатъци в приложението му и допълнен с нови облекчения е приет в 1883 г.

С привличането на население с български произход и съзнателното му насочване към определени райони на страната се балансира присъствието на основните етнически общности по българските земи, стимулира се засилването на българския елемент в селища и региони, загубили своя български народностен облик. Много градове като Варна, Добрич, Силистра, Пловдив, Асеновград и др., в които по време на първото преброяване населението с български произход е малцинство, променят съществено етнодемографските си характеристики. За това допринасят преселниците се от Европейска Турция до 1883 г. 66, 971 българи, прииждащите хиляди имигранти с български произход от Македония, завръщащите се в историческите си поселища българи от Бесарабия, Банат, Поморавия, Добруджа и др.

Нова изселническа вълна залива България в навечерието и след потушаването на Илинденското и Преображенското въстание през 1903 г. В Окръжно № 4055 до всички окръжни управители в страната четем: „От една година насам в Княжеството постоянно прииждат бежанци от Македония и Одринско, които се спасяват от преследванията на турците. През последните два

месеца числото на бежанците се увеличи с около 20 000 души. Повечето от тях са без никакви средства за съществуване... Затова както държавата, така и местното население се грижи за прехраната, обличането и настаняването им...“ (ДАВ, ф. 78к, а. е. 5, л. 90). При тези драматични за хиляди бежанци в собствената си Родина събития, държавата предприема съответни мерки, с които обогатява опита си в областта на имиграционната политика и нормативната си уредба. С Указ на Министерския съвет № 447 от октомври 1902 г. се отпускат целеви средства (50 000 лв.) на домакинство за решаване на най-неотложните нужди на прииждащите бежанци (ДВ, бр. 269, 10 декември 1902 г.).

Пред нови миграционни изпитания е изправена страната след Балканската и Междусъюзническата война (1912–1913 г.). По данни на Карнегиевата анкетна комисия в България са намерили убежище 111 560 преселници – основно от Македония и Тракия. През следващите две години броят на преселниците от Македония достига до 100 хиляди и от Тракия – около 50 хиляди. Практически всички българи от Измир и Тракия, които по време на преброяването през 1878 г. са били 147 857 души са принудени да напуснат родните места. Над 150 хиляди са и българите, прогонени от Македония. По официални данни на България в периода от 1877–1878 до 1922 г. в страната са настанени над 573 хиляди бежанци от Македония, Тракия, Западните покрайнини и Добруджа, които по относителен дял са 11% от цялото ѝ население. Към тях през 1925 г. се прибавят нови 221 хиляди бежанци.

След Балканските войни и след Първата световна война, когато естественият прираст е най-висок – близо 19% при раждаемост до 42‰ в селските райони, чийто жители съставляват 80% от населението, фактически се крият най-голе-

мите демографски загуби на неукрепналата още държава. Населението намалява поради териториалните загуби (например от Добруджа отпадат 7.7 хил. кв. км). През военните времена спада раждаемостта както и възпроизводственият демографски и производствен потенциал от млада физическа сила. България участва във войните през 1912 и 1913 г. с армия от 607 хил. и има 48 хил. убити и 60 хил. ранени. Затова при трудните стопански условия държавата със загриженост и отговорност се отнася към бежанците.

Имиграционната политика на страната след Освобождението (1878 г.) – за устройване на бежанците и за приобщаване на потомците на историческите българи, напуснали родните си места и потърсили спасение в чужбина, се формира и провежда в продължение на половин век. Тя не е само отзвук на определени исторически събития и изпитания, а резултат на дълбоко премислени и съзнателни действия за гарантиране на икономическия напредък и демографското бъдеще на България. Заселващите се лица от български произход се квалифицират като съществен фактор за стопанското развитие на страната (Миграционни движения..., 1993, с. 103).

Продължава приемането на закони и нормативни актове, целящи икономическото стимулиране и социално адаптиране на заселващите се. Сред тях е приетият през 1920 г. Закон за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им (Държавен вестник, бр. 214, София, 21 декември 1920 г.), имащ предвид всички лица от българска народност из „Македония, Тракия, Добруджа и Западните предели на царството“. Съгласно този закон, на преселниците се предоставят обработваема земя, ливади, лозя, градини и др. до 50 дка на семейство в полските места, до 80 дка в полупланинските и 120 дка в планинските райони, жилищни сгради и стопан-

ски постройки, безплатен дървен строителен материал, безплатно пътуване и превозване на покъщината до мястото на окончателното заселване, заеми от Българска земеделска банка и др. привилегии. Предвидени са възможност и срок за изплащане на държавата на предоставените имоти.

В непродължителен срок, през 1926 г. нов израз на държавническо отношение към проблема става приемането на „Закон за селскостопанско настаняване на бежанците, чрез средствата на заема, отпуснат със съгласието на Обществото на народите“ (Държавен вестник, бр. 213, 18 декември 1926 г.). В него се радикализира решаването на социално-битовите нужди на бежанците, като земите и жилищата, където са настанени те, стават тяхна собственост от момента на настаняването им в тях. Правителството предвижда да одържави 132 000 хектара земя за оземляване на бежанците. Но и те се оказват недостатъчни за устройването на прииждащите задгранични българи. В отговор през м. април 1931 г. е обнародван „Закон за предаване на Главната дирекция за настаняване на бежанците на 52 000 декара земи от пресушените държавни блага в Карабоазката низина“.

Бежанците от Тракия, макар и от различни имиграционни вълни, попадат у нас в коренно различни социално-икономически условия, главната характеристика на които е свързана с навлизането на стоково-паричните отношения и утвърждаването на пазарното стопанство. Отпада тежката феодална зависимост, в която те носят тежобата да плащат наред с натуралните и парични данъци към турската държава непосилна натурална и парична рента на местните турски феодални, да наемат обработваема земя и пасища срещу аренда в натура, пари или на изполица срещу половината от реколтата. Но дори и в предишната им среда

българите, обитаващи Одринския вилает, успяват да надмогнат съществуващите порядки. Благоприятните климатични условия, плодородието на почвата при традиционното трудолюбие на българите и привързаността им към земята и домашните животни им печелят славата на добри стопани, и всеобщо признание на способностите им като земеделци. Тракийските българи стават известни със зърнопроизводството, градинарството, овощарството и лозарството. Произвежданите от тях вина, коняци, зърно и други селскостопански продукти намират добър прием не само на вътрешния, но и на международния пазар. Освен селскостопанска продукция, за потребностите на войската се изкупуват стоки и услуги, предлагани от българските занаятчии – абаджии, ковачи и др..

Преселниците, които се установяват в селата, усвояват предоставените им пустеещи земи, закупуват нови, придобиват необходимия им инвентар и работен добитък, развъждат домашни животни и произвеждат потребителски продукти от тях. Едновременно с това в свободното от земеделска работа време упражняват занаятчийските си умения за пазара и за собствени нужди.

Значителна част от бежанците остават да живеят в градовете или допълнително мигрират в тях, като формират цели квартали и колонии.

Приобщаването на бежанците от Тракия ги превръща в значим фактор за стабилизация на демографското развитие на страната. Чрез тях се компенсират загубите на човешки потенциал от войните, изселванията, осигурява се допълнителен трудов ресурс за стопанския подем. Демографското поведение на заселниците от Тракия се характеризира с висока (до прага на биологичната) раждаемост (до 42‰) и сравнително ниска смъртност (17‰). Големият им естествен прираст и режи-

мът им на възпроизводство, характерни за българите в старите тракийски поселища са тези, които са им позволявали за неголям период от време да преодоляват намалението на числения им състав след поредната бежанска вълна, да компенсират жертвите в отстояването на националността си и в борбата за независимост и да възстановяват обичайната си численост и относителен дял спрямо останалите етноси. Високият тотален коефициент на плодовитост (брой деца, родени от една жена), достигащ средно до 5-6 и повече деца, гарантира разширеното демографско възпроизводство, висок естествен прираст, по-бързо обновление на поколенията, подмладяване на населението. Нараства числеността на работната сила, подмладява се съставът ѝ, залог за задоволяване потребностите на икономическото развитие и разширяване на производството на стоки и услуги.

Българите, осястливи от столетия да бъдат стопани на земята на Одринска Тракия, са едни от най-ревностните носители на националната идея за обединение на земите, населени с българи. Ако някога сме имали национален идеал, способен да сплоти българите, където и да се намират те, и да ги вдигне на неравна битка за осъществяването му, той се е изразявал в стремежа Тракия и Македония да възвърнат мястото си в целокупна България.

Проявената солидарност, съпричастност, съдействие от страна на българската общественост и гражданството за намиране покрив, прехрана и поминък за бежанците са уникални и неповторими като исторически опит и постигнат интегритет на нацията и нямат аналог в историческото ни развитие. Когато след различни трагични събития вълни от бежанци, без никакви средства за съществуване прииждат в България, местните жители отварят сърцата и домовете си за тях.

ВЕСЕЛА СМИЛЕЦ

репортер в БНТ

– От 22 март БНТ започна серия от репортажи, посветени на тракийските бежанци. Кога и в кои рубрики могат да бъдат видяни те?

– Репортажите – 12 на брой се излъчват в Централната и информационна емисия в 20 ч. всяка събота. Целта е случилото се преди 100 години да бъде припомнено и пречупено през гледната точка на днешния ден. И жанрът „новини“ определено помага за това, защото по принцип там влизат актуални събития.

Разказът за тракийските бежанци освен чисто познавателен, тъй като темата фактически отсъства като разработка в учебниците по история, отново поставя и проблема за неполучените обезщетения за принудително оставените имоти в Одринска и Беломорска Тракия.

– Как подготвяхте репортажите, използвахте ли помощта на специалистите?

– Помощта на историците и експертите от Тракийския научен институт и ДА „Архиви“ е постоянна, въпреки че беше преобладаваща в частта на подготовката за репортажите. Историците обособиха темите като обхват, с тях консултираме съдържанието на всеки използван архивен документ – било от Централния държавен архив, било от личните

архиви на наследниците на бежанците. Експертизата им репортерите могат да използват буквално до самия край на процеса по изготвяне на репортажите, за което им благодарим.

– Кои теми представите напоследък?

– В навечерието на Великден темата не би могла да е друга освен „Екзарх Йосиф, неговото дело за бежанците и мисията му за Обединена България“. След това започнаха разказите за Атолово, Сарафово, опожарения Свиленград и сагата на малоазийските българи. Отделен репортаж е предвиден за в. „Нова България“ и личността на Стою Шишков. Идеята е за празника „Св. св. Константин и Елена“, който е патронен празник и на българската черква в Одрин, да развием в студио темата за тракийци.

– Според вас позната ли е на българите историята на тракийските бежанци?

– Не, дори средното поколение не знае почти нищо по въпроса. Някой някъде е чул за едни компенсации, които са неполучени и които се обещава обикновено в навечерието на избори от определени партии. Но защо се търсят и какъв е генезисът на проблема – хората нямат идея. Затова е толкова лесно да бъдат изваждани по площадите под

грешни лозунги. Незнанието и повърхностното знание най-лесно се манипулират.

– Съвременната журналистика интересува ли се достатъчно с историческите теми?

– Напоследък от 2-3 години интересът към историята се възроди – и то не само към старата, а и към най-новата, последните 20 години. Българинът по природа е нихилист, но вероятно заради трудния и доста

вия максимално обективен прочит на историята, за който има донякъде готовност, но като цяло Балканите сякаш не са съгласни да се сбогуват с митовите си. В журналистическата гилдия смятам, че има нагласа за история. Обаче в обществения ред, който се задава от страна на политиките, не остава време за история. Вярвам, че сега е повратната точка.

– Според вас историци-

Интересът към историята се възражда

обезсърчителен като развитие преход има връщане към моментите на проявено достойнство и завидната от днешна гледна точка култура на личности, които са моделирали своето съвремие. Времето на идеологемите отдавна отмина, но на мястото на тези клиширани образи не се яви нищо. В този смисъл общественото съзнание има нужда от но-

те умеят ли да разказват на достъпен език за събития и личности, оставили следи в историята?

– Не е въпросът в стила, а в живото представяне на историята и внушението, съобразено с интересите на младите. Героизацията е добре да отстъпи на фактите, измъкнати от документите и подредени в пъзел през съвременна оценъчна призма.

Майсторството да заразиш хората с хрониката, извода и поука на историята е рядко срещано умение. И то без да изкривяваш записаното в източниците.

P.S. Моля за съдействие за обратната връзка. Давам два имейла, на които желаещи могат да изпратят своите истории и снимки, които бихме могли сбито да публикуваме в страницата

на БНТ. Имаме уговорка с ДА „Архиви“ да направят линк към нашата страница, на която щом се напише „тракийски българи“ се отива в сегмента, където са събрани текстовете и видеото на репортажите. Публикуваме и части от интервюта с наследниците на тракийци.

vsmiletz@bnt.bg,
vessmil@abv.bg
dtodorova@bnt.bg

„Завръщане...“

Продължение от 1-а стр.

Форумът „Завръщане към корените“ продължи своята работа в големия салон на БАН. Вицепрезидентът М. Попова и председателят на СТДБ Кр. Преманов приветстваха участниците в срещата. Г-н Преманов припомни нашата връзка с Русия и Украйна, но подчерта,

че сме разтревожени за съдбата на българите в братската славянска страна. Той повтори, че за да бъдат ефективни усилията на тракийци за разрешаване на въпроса с обезщетенията, държавата също трябва да се ангажира повече с него. Турция трябва да се извини на българския народ за геноцида над тракийци, каза още председателят на СТДБ. Той благодари на вицепрезидент

Попова за разбирането и съпричастността с каузата на тракийци и я нарече „огромен приятел“ на тракийци.

От своя страна Маргарита Попова каза: „Не искаме чуждото, но искаме справедливост. Това е нашата тракийска кауза, затова се събираме да си спомним имената на загиналите, които се погрижиха да ни оставят памет. Искрено, от душа и сърце искам да ви кажа, че съм зад вашата кауза“, допълни Попова. Посланик Любомир Шопов, който е и председател на групата за защита имотите на тракийци в СТДБ, както и историкът Ст. Райчевски представиха своите книги, посветени на тракийската тематика, по която бе проведена и дискусия. Време е каузата на тракийци да стане част от българската политика, каза Стоян Райчевски и призова проблемите на бежанците да бъдат изведени в политиката на българската държава, а Европа да научи за това. От името на Държавна агенция „Архиви“ експертът Огнян Пунев разказа как върви работата на смесената българо-турска работна група, която трябва да постави пред турските дипломати и политици въпросът за обезщетенията на тракийци.

Участниците в Петата национална среща единодушно приеха и

изпратиха декларация – обръщение до президента, председателя на НС, премиера и Патриарх Неофит, която публикуваме отделно.

За музикалната програма на срещата този път се погрижиха тракийци от сокополското дружество „Яни Попов“. Женската фолклорна група с ръководител Павлина Златева, както и танцовата формация дадоха всичко от себе си и представиха много обичани от тракийци песни и танци. Участниците в спектакъла запознаха присъстващите накратко и с историята на сокополското дружество. Накрая ученикът Жечко

Попов, който е сред наградените в Националния средношколски конкурс, организиран от СТДБ, прочете своето стихотворение, което ще публикуваме в следващия брой. Във фоайето пред конферентната зала бяха подредени карти на Тракия и Мала Азия, както и на села от Тракия, беше организирана и своеобразна изложба от стари снимки на бесарабски и таврийски българи. След срещата участниците посетиха изложбата „Имало едно време у дома“ в Националния етнографски музей. Накрая всички се събраха на почерпка в ресторант „Клуб КООП.

На Гергьовден в Одрин

ТРАКИЙСКИ ПРАЗНИЦИ В БЕЛОМОРСКОТО СЕЛО ОСТРЕЦ

ВЕСКА ЛАМБОВА

На 4 май небето ту се мръсеше, ту се усмихваше. И на него му се искаше да направи деня весел, за да е светло в душите на хората, дошли в родното село, за да празнуват заедно в майския ден... Читалищният салон бе пълен. Тържеството, посветено на Деня на селото, откри Радка Стаматова, секретар-библиотекар на читалище „Самообразование“. Слово за историята на селото изнесе Емилия Стефанова, дългогодишен учител по литература, която позовавайки се на изследванията, направени от Веска Ламбова в книгата ѝ „Острец, село под хълма“, върна присъстващите в миналото, когато тук са дошли първите българи-заселници от

Беломорска Тракия, бежанци от село Янурен, ок. Софлу, Дедеагачко... След решението на прочутия Берлински договор тези страдащи тръгнаха по дългия път на преселението към майка. България, където свободата вече е дошла с помощта на матушка Русия! Това са само няколко семейства, които пунали корени в долината на река Врана през 1880 година, след почти двегодишни митарства от Бяло море до селото със старото име Ялъмлар, край Търговище... След време тук дошли още българи и заживели с радостите и тревогите на всекидневието. Това били хора земеделци и овчари, но с буден дух, гайдари, гьдулари, певци. С пищните си сукмани с бродирани пазви и с „карчулуту“ на главите си, беломорските спертничали на всички по изящество и красота. Със скромната си домашна уредба, къщите светели от чистота, на която се чудели в околните села. Празнували големите християнски празници с буйни хора и ръченици, с

песни, донесени чак от Бяло море! А диалектът им бил неповторим, с този рупски привкус, с това „ке пода, мъръ“, „щю праиш,ре“! На него започнали да говорят всички дошли отвсякъде преселници, та дори и местните турци и цигани! Толкова заразителен бил той! И започват и те да се наричат „беломорци“!

Открили селяните през 1891 година училище, което нарекли на името на двамата солунски братя-Кирил и Методий, а в него учили повече момичета, отколкото момчета! Дори един ден училищните настоятели отишли чак в Шуменската просвета да се жалват, че трябва децата им да учат на своя, беломорски език! През 1911 година на 11 ден от 11 месец учредили и читалище. На него дали името „Самообразование“. Тези две културни гнезда обогатили живота на всички – и на млади, и на стари. Годици наред се помни името на един от първите, най-дълго учили децата на четмо и писмо учители – Марин Чешмеджиев. Почитат се и основателите на читалището – 12 човека! И като че ли тук винаги са бивали най-добрите учители – Стефанка и Стефан Янкови, Тодорка Божинова, Янка Сербезова – Неделчева, Радка Тянева... Учили те децата, участвали в икономическия и културния живот на остречани. Учителят Стефан Янков бил инициатор за създаването на Кредитната кооперация „Съгласие“, Тодор Божинов, бивш учител, подготвял с млади и стари пиеси, които още се помнят от селяните. Земята е малко, но има хляб за всички. Пък „угуртят“ от овче мляко е незаменим по вкус, особено ако е подквасен „хх цънът харкума“! Участвали беломорчени и в политическия живот на селото, във войните дали своите жертви, като след годи-

ни на паметна плоча им увековечили имената. Основали и ТКЗС – в ритъма на времето! Но не участваха в „развалянето“ му, а чужди хора го изтриха от лицето на земята на селото! Тогава Острец започна да обезлюжда, нямаше работа за никого, нивите ги дадоха на арендаторите, младежите науки изучиха, професии взеха, в градовете се преселиха. Промени се демографският състав. Някогашното село, с всичките му добри трудови и нравствени добродетели си отива, издъхва... И параклис „Рождение на пресвета Богородица“ си построиха, под вещата организация на учителката Станка Караниколова, но не се задържат хората само с вярата, нужен им е хлябът, за да го има духът...

Думите, с които се разказваше, развълнуваха гостите и домакините, защото им спомниха младостта, миналото, но им показаша, че го има и настоящето, че то крепи духа на хората тук и сега. За тези, които дойдоха в този празничен ден, организиран от читалищните активисти, пяха и играха певците и танцьорите от Търговищкия ансамбъл „Мизия“. Празникът продължи с кръшни хора на площада пред читалището, останало единственото огнище на духовност в селото.

Но докато го има мирисът на узряла пшеница, докато песента на птиците се лее в простора и листата на гората над селото още шумят, а хората живеят, работят, веселят се и тъгуват тук, ще го има и Острец! Село, разположено под хълма на дъбова гора... Защото където и да живеем, винаги се чувстваме частица от тази скъпа за нас земя. Защото тук е коренът ни, от тук е кръвта ни и защото животът, въпреки всички превратности на съдбата ни, продължава в бъдещето...

Както всяка година стотици потомци на тракийските българи и симпатизанти на тракийските дружества от страната дойдоха да почетат светеца в църквата „Свети Георги“ град Одрин в Турция и да покажат синовната си обич към деди и прадеди, която не е помръкнала в техните сърца въпреки времето. Храмът „Свети Георги“ се оказа тесен да побере стоклото се множество от цялата страна.

Празничната литургия бе водена от свещеник Александър Чъкърък, а в хора на църквата запомнящо се участваха неговата дъщеря и съпругата му Мария.

На литургията присъстваха председателят на СТДБ Красимир Премянов, Любомир Попов – генерален консул в Одрин, Аргир Лалков – директор на Българска екзархийска фондация – Цариград, Краснодар Беломорски – член ВК на СТДБ, председателите на тракийски дружества в Бургас – Тодор Ангелова, във Варна – Румяна Вълчева, в Харманли – Маргарит Тодоров и в Хасково – Кирил Сарджев.

След литургията кратки приветствия към присъстващите отправиха Красимир Премянов и Любомир Попов.

Най-многобройна бе групата на символичните домакини от ТД „Геор-

ги Сапунаров“ от град Хасково, които се бяха постарали и този път празника да премини при добра организация. За хасковлии той беше свързан и с честването на 100 години от рождението на патрона на дружеството „Георги Сапунаров“.

В обновения в светлина и зеленина двор на църквата „Свети Георги“ кратка програма от любими песни на Георги Сапунаров изнесоха жените от групата за автентичен фолклор „Тракийска дъга“ при дружеството. Свое участие имаше и самодейният състав за народни танци от Тракийското дружество в Бургас, както и някои други самодейци от присъстващите.

Почти всички гости посетиха и другата българска църква „Св.Св. Константин и Елена“. Там поднесоха и венци пред бюст паметника на Екзарх Антим I в двора на църквата.

Добър завършек на празничния ден поднесе като изненада за всички винаги усмихнатият свещеник Александър Чъкърък с подготвения от него малък курбан – вкусно месо с ориз, баклава, тулумбички и одрински айрян.

Дори и времето през този ден бе празнично настроено и благосклонно към всички родолюбиви поклонници на християнството и българщината в град Одрин.

На 4 и 5 май Поморие стана домакин на XI Национален тракийски фолклорен събор „Гергьовден“ – 2014, защото тук се цени богатството на българския фолклор, пазят се родовите корени и традиции и чрез участниците се предават на младото поколение. Признателните потомци на тракийските бежанци почитат паметта на дедите и ни напомнят да не забравяме идеите за свободна, и обединена България...

Съборът се провежда под патронажа на кмета на Община Поморие – Иван Алексиев, а се организира със съдействието на Съюза на тракийските дружества в България, Тракийско дружество „Одринска епопея“ Поморие и Народно Читалище „Светлина – 1939“. Благодарение на Общинския съвет Поморие и общинската администрация, в лицето на кмета на общината, стана възможно финансирането на тазгодишното му издание.

По традиция за Гергьовден се изпълняват обредни хороводни песни. Основният сюжет в песните е свързан със Свети Георги, покровителят на нашия град, който ни дава много вяра за мирни и спорни дни, за щастие и успехи, за победа над злите сили, за здраве и берекет. Изпяха се много песни, свързани с усилената работа по полето, нивите, градините, кошарите, песни за труда на хората, от който се очаква да донесе плодородие и благополучие. Изпълненията през двата дни бяха оценявани от жури в състав:

ПОМОРИЕ ПЯ И ИГРА НА СЪБОРА „ГЕРГЬОВДЕН“

председател: проф. д-р Стефан Чапкънов – композитор и диригент, и членове: Калинка Згурова – странджанска народна певица и член на ВК на СТДБ, Николай Николаев – музикален педагог, гъдулар, музикален редактор в радио „Стара Загора“, Илка Димитрова – музикален редактор БНР, Димитър Стойков – акордеонист и народен изпълнител, Дора Арбова – музикален педагог.

Събитието уважиха Красимир Преманов – председател на Съюза на тракийските дружества в България, Ива Кусева – народен представител от „Коалиция за България“, Павел Маринов – областен управител на област Бургас, Юсеин Мехмед

– зам. областен управител, Иван Алексиев – кмет на община Поморие, Илия Джингов – зам.-кмет на община Поморие, Красимир Преманов – председател на Съюза на тракийските дружества в България, Стефка Ангелова – председател на комисията по образование и култура при общински съвет Поморие, общинските съветници Кери Митева и Никодим Стоянов. На събора присъстваха още Илиас Йелмъс – бивш кмет на Ениджи и Али Кьокен – председател на общински съвет, членове на УС на тракийско дружество „Одринска епопея“ Поморие и председателят на тракийско дружество „Антим 1“ от гр. Бургас Тодор Ангелов.

ДИМИТРИНА СМОЛЕВА

На 22 април, третия ден на Възкресение Христово, в салона на Тракийския дом в София дойдоха много млади хора. Столичното дружество „Тракия“ организира среща с ръководството и ученици от XI „а“ клас на 88 СОУ, носещо името на Димитър Попниколов – виден български революционер, активен деец на тракийското движение, учен и педагог.

Гост на срещата бе председателят на СТДБ – Красимир Преманов. Той приветства присъстващите със светли празник на Възкресението и подчерта ролята на Българската православна църква като опора за запазване идентичността и духовността на нашия народ и оцеляването му в годините на тежки изпитания, жертви и кръвопролития. Пожела на всички кураж, твърдост, вяра, с гордост и достойнство да носим името „българин“. Председателят информира накратко за някои актуални насоки от дейността на СТДБ, като изтъкна необходимостта да се признае официално геноцида над тракийските българи през 1913 г. и отново настойчиво да се поставя въпросът за компенсирането на загубените от Турция имоти на стотици хиляди бежанци. Турция трябва да се извини за този геноцид и да изплати полагащите се обезщетения на техните наследници, каза още той.

Милена Пенева представи 88-мо СОУ – най-новото в София, открито на 20 май 1994 год. В ж.к. „Овча купел“.

Училището се гордее със своя патрон –

Димитър Попниколов, изпълнява неговите завети и прогресивните му идеи в просветното дело. В 46 паралелки учат 1200 ученика от I до XII клас, работят 85 учители и 20 души помощен персонал. Приоритети на училището са информационните технологии и компютърната графика, както и изучаването на чужди езици – руски, испански, английски, френски. Оборудвани са 4 компютърни кабинета, ММК, кинозалон. За обучението се използват съвременни методи, електронни учебници, свободен достъп до интернет. Отлична е подготовката по изкуствата, оборудвани са зали по хореография и изобразително

изкуство. Училището работи по редица национални и международни проекти. Възпитаниците му участват в конкурси, състезания, изложби у нас и в чужбина. Печелят престижни призови места, златни медали и грамоти.

Класният ръководител Милена Николова, историк, потомка на тракийски бежанци от Одрин, изказа задоволството си от срещата с наследници на тракийци, членове на СТДБ – най-дълго съществуващата обществена организация в страната. Трогателен бе разказът ѝ за нерадостната съдба на нейните предци, преживели трагедията на разорението и прокудата. В ра-

ботата си тя се старее да приобщава млади хора към тракийската кауза.

Учениците от XI „а“ Ангел Митев и Георги Михайлов направиха презентация на патрона на училището. Тя бе онагледена с видеоматериали от живота на Димитър Попниколов и дейността на 88-мо СОУ.

Николай Димитров – председател на Софийското тракийско дружество отбеляза, че тракийската кауза има съвременни измерения и е от значение както за историята, така и за напредъка на държавата. Препоръча на учениците в-к „Тракия“ с неговите интересни и ценни материали за историята на България и тракийското движение. Папани Козарова изказа радостта си от срещата с младите и даровити хора. Тя пожела успехи на училището и неговите стойностни възпитаници и връчи авторската си книга „Тракийският имуществен проблем“ за училищната библиотека. Мария Йорданова, секретар на клуб „Родопи“, изтъкна добрата насоченост на образователната програма към модерни специалности с бъдеще. Само такива образовани младежи ще решат проблемите на България, каза тя.

Срещата завърши с взаимни пожелания за сътрудничество чрез организиране на съвместни прояви. Като начало се планира на 16 май открит урок с лекция на проф. Иван Филчев на тема „История на тракийското движение“.

Разочарование и екстремизъм дебнат изборите в ЕС

АЛЕКСАНДРА
МАЙЕР-ХОДАЛ ДПА

До Европейските избори остават само няколко седмици, а сцената за тях вече е готова: кампаниите са в разгара си, медиите са залети от дебати, а доводите защо това събитие е от значение се повтарят постоянно. Въпросът е дали избирателите ще отидат да гласуват.

Изборите от 22 до 25 май ще излъчат нов Европейски парламент, чиито 751 членове ще помагат за изработването на законите в Европейския съюз през идните пет години. Право на глас имат около 400 милиона души в общността, включваща 28 страни. И все пак никой не знае със сигурност дали те ще проявят интерес към произвеждащите се веднъж на пет години избори, известни с ниската си избирателна активност.

Политици твърдят, че залозите са високи, и предупреждават, че може да има силно представяне на евроскептични и крайнодесни партии.

Икономическата криза в Европа засилва разочарованието от институциите на ЕС в Брюксел. Високата безработица, която продължава да тормози общността, „налива вода в мелницата на всеки екстремист в Европа“, предупреждава ирландският

финансов министър Майкъл Нунан.

Някои анализатори прогнозираят, че евроскептиците в крайна сметка може да станат третата по големина група в Европейския парламент. Но други се съмняват, че евроскептиците ще искат да обединят силите си с крайната десница, която приема евроскептицизма в своята кампания.

Главната тревога е, че евроскептиците може да причинят поразии в делата на ЕС. В парламента те може да се опитат да наложат вето върху законодателство, да възпрепятстват реформи или да спрат международни споразумения, например търговски сделки.

„Евроскептиците се надяват да използват тези правомощия, за да съсипят европейския проект отвътре“, написаха наскоро Марк Ленард и Хосе Игнасио Торелбанка от изследователския Европейски съвет за международни отношения, като ги сравниха с обструкционистите Чарлс Чапен и Стивън Смит.

„Ние може да станем свидетели на странно зрелище – парламент, в който много от депутатите в крайна сметка искат да постигнат неговото премахване. Дори това да не се случи... евроскептиците може да направят ЕС още по-трудно управляем“, добавиха те.

Подкрепящи ЕС политици и представители на властите се опитват да противодействат на това течение, като изтъкват най-известните ползи от общността като свободата на движение. Те също така твърдят, че ЕС има важно значение за упражняването на международно влияние и за избягването на разделенията, вкарвали Европа в две световни войни.

„ЕС донесе мир, просперитет и демокрация, макар че сега преживяваме трудни времена“, каза по-рано през годината президентът на ЕС Херман ван Ромпой.

„Краят на кризата трябва да означава растеж... не екстремизъм, не поляризация, не причиняващ разделение Европейски парламент, в който безотговорни популисти и късогледни демагози ще се обединят, за да унищожат мечтата на нашия съюз“, настоява гръцкият министър-председател Антонис Самарас.

„Гражданите в Европа изразяват разочарование,

понякога дори отвращение, когато мислят за Европа“, предупреждава лидерът на социалистите в парламента Ханес Свобода. „Това, което искат хората, е някаква визия“, казва той.

Поддръжници също така настояват, че ЕС би трябвало да стане колкото се може по-съсредоточен след общественото недоволство от законотворчество, което не изглежда съществено – най-забележителният пример за това беше опитът миналата година за въвеждане на изисквания, според които в ресторантите трябва да се сервира зехтин не в бутилки за многократна употреба, както е в момента, а в специални, защитени от фалшифициране опаковки.

„Дълбоко в сърцето си вярвам, че ЕС е нещо добро... Но моята европейска мечта не включва такива безсмислени разпоредби“, каза през февруари на евродепутатите чешкият президент Милош Земан, като посочи инициативите за електрическите круш-

ки и водното потребление на тоалетните.

Холандският министър-председател Марк Рюте също настоя по време на неотдавнашно посещение в Брюксел, че ЕС би трябвало да изтъкне своята добавена стойност, като се „съсредоточи върху големите общи предизвикателства и като намали ненужния регулаторен натиск“.

Това е идея, която става модерна в Брюксел преди изборите. Председателят на Европейската комисия Жозе Мануел Барозу възприема израз, че Европа би трябвало да бъде „голяма за големите неща и малка за малките неща“.

Очаква се Барозу да бъде заменен при смяната на титуляра на висшия пост, която ще се извърши след изборите. Тази година избирателите може за първи път да играят роля в определянето на неговия приемник – новост, за която служители се надяват, че ще повиши интереса към изборите.

Новите правила призовават при назначаването на председателя на комисията да се „вземе предвид“ резултатът от европейските избори. Но се прокрадват въпроси дали правителствата в ЕС ще искат да играят по правилата.

Европейски политически партии подбират свои кандидати за председател на комисията и очакват правителствата да се спрат на някой от тях въз основа на това коя партия се представи най-добре на изборите.

Но президентът на ЕС Херман ван Ромпой, който ръководи институцията, представяваща правителствата, предизвика недоумение през април, като каза, че не е „ревностен привърженик“ на този подход, с което подхрани опасения от предстоящ институционален сблъсък в Брюксел. „Разбира се, че Европейският парламент играе важна роля. Но гражданите също така знаят, че големите решения не се вземат само в парламента“, заяви той

КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ:

Да подкрепим тракийци на изборите

Г-н Премянов, предстоят избори за евродепутати. Имат ли тракийци свои представители?

– Политически клуб „Тракия“ не участва самостоятелно на тези избори. Ето защо ние анализираме участието на останалите партии и коалиции и търсим своето място в гласуването. В досегашния европейски парламент тракийци имаме двама представители – в лицето на Маруся Любчева, член на Централното ръководство и Евгени Кирилов, член на Върховния комитет на СДТБ. Това са хората, които имат голям принос проблемите на тракийци да станат европейски проблеми. В сегашните избори СДТБ направи предложение те да запазят своето място в Европейския парламент в листата на „Коалиция за България“. Нашето предложение беше

уважено и Евгени Кирилов беше включен в листата. Тракийци трябва да имат своето представителство в Европейския съюз, за да постигнат солидарност в решаването на проблемите си за обезщетяването на тракийските българи. Ние ще подкрепим гласуването за Евгени Кирилов в листата на „Коалиция за България“ и ще отстояваме тракийци да гласуват за Евгени Кирилов. На нас ни е нужно обаче предпочитателно гласуване персонално за него, защото то му дава шанс. Той сега е на седмо място, за да мине на по-предна позиция съгласно действащия закон една минимална квота около 5% от гласувалите трябва да го посочат персонално. Ако гласуваме за него, той ще мине на водеща позиция, което означава че ще стане депутат в Европейския парламент.

Хасковлии излязоха също да почистят

И Айтос се включи в кампанията

Над 20 тракийци от тракийско дружество „Тракия“ – Айтос се включиха и тази година в инициативата „Да изчистим България за един ден“. В кампанията участие взеха различни възрасти – от 14 г. до 80г. Почистени бяха горските райони около града. Председателят на дружеството Николай Димитров изказва своята най-голяма благодарност на всички тракийци, които се включиха в инициативата.

В призива на БТВ „Да почистим България за един ден“ на 26 април се включиха над 20 членове от ТД „Георги Сапунаров“ град Хасково. Пред кореспондентите на местните медии те заявиха, че призивът на тракийци през този ден е не само да почистим града си от отпадъците, а и да пречистим душите си от натрупаните негативи, за да бъде този ден наистина полезен.

В ранната утрин на 26 април пъстрата група от доброволци се отправи към района за почистване кв. „Орфей“ град Хасково. Особено добросъвестно работиха тракийците Генка Канева, Донка Желязкова, Величка Печинова, Въчка Маринова, Добринка Маврова, Станка Райжекова, Васил Делчев, Анета Георгиева, Красимира Узунова, Веса Тенева, Кирил Сарджев и други.

За проявената инициатива ги поздрави и зам. министърът на околната среда и водите Чавдар Георгиев.

ТМС прие националната си програма

ДЕСИСЛАВА КОСТОВА

На заседание на Националния Съвет, проведено в гр. Бургас на 26.04.2014 год., Тракийският младежки съюз прие своята национална програма. Присъстваха членове на НС от градовете Бургас, Средец, Димитровград, Варна и Стара Загора.

Заседанието се водеше от председателя Тодор Ангелов и протече при следния дневен ред:

1. Приемане на националната програма на ТМС.
2. Организационни въпроси
3. Разни

Освен официалната програма на СТДБ, младежите решиха да включат в своята и младежки мероприятия, като поставиха следните акценти:

1. Да се борят за признаване на геноцида, извършен над тракийските бежанци
2. Във връзка с отбелязването на 90-години от създаването на ТМС, да бъде организиран и проведен тракийски младежки бал в гр. Бургас в края на 2014 год., който от догодина да се провежда като ежегодно събитие в навечерието на Деня на Тракия, а домакините ще се редуват.
3. Да продължат обученията в

Академия Тракия, в която да се обучават активни младежи – тракийци.

4. Да се възстанови ежегодното провеждане на похода „Керванът на спасението“ в района на гр. Маджарово.

5. Да се издирят съществуващите младежки дружества в страната, да се възстановят саморазпуснатите се и да се създадат нови там, където има условия за това.

Бяха взети и решения, свързани с редица организационни въпроси, както и решения, свързани с честването на Илиева нива.

Всяка година за Великден организирана група от Тракийско дружество град Несебър раздава безплатно козунаци за благополучие и здраве.

Честит 90 юбилей на Кръстьо Киров – Митрошанов!

Той е потомък на тракийски бежанци от с. Булгаркьой, Одринска Тракия. Роден в с. Мезек, Хасковско. Детството си прекарал в с. Синапово, Елховско. Сега живее в с. Сотиря, Сливенско заедно със своята съпруга Еленка. Двамата се радват на деца, внуци и правнучи.

Животът на нашия бай Кръстьо- Горан никак не е бил лек. Но жилавият тракийски корен му е помагал да се справя с предизвикателствата. Той е бил партизанин от отряд „Хаджи Димитър“, майор от резерва и запаса.

Автор е на книгите „По дългата пътека“, „Среднощна пътека“, „Когато се раждаше свободата“. И все още продължава да пише.

Бай Кръстьо е зареден с много оптимизъм и вяра в доброто, мъдър е и е с по детски чисти помисли...

Да си ни жив и здрав, Бай Кръстьо!

От участници в срещите „Завръщане към корените“ и експедиция „По обратния път на дедите ни“

Съобщение

Тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ – Димитровград уведомява членовете си, че подкрепя инициативата на Градска библиотека „Пеньо Пенев“ – Димитровград и Дружеството на писателите „Пеньо Пенев“ за номинирането на д-р Марко Лафчийски за почетен гражданин на Димитровград.

Съобщаваме на членовете на дружеството и гражданите на Община – Димитровград – читатели на в-к.Тракия, желаещи да подкрепят подписката за номинацията му, че могат да сторят това в Тракийското дружество.

За справки – секретаря на дружеството – Д. Костова – 0887/43 30 24 или на място

Покана

На 14 юни 2014г. в село Малки Воден, община Маджарово ще се проведе земеделска среща, посветена на стогодишнината от принудителното изселване на българите от Мала Азия и Беломорска Тракия.

Каним всички земляци от цялата страна. Очакваме ви!
От Инициативния комитет

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Алианс Медиапринт

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Никола Инджов и Тодор Корув; Главен редактор: Соня АНГЕЛОВА
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) – 056/86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ – 0878 83 39 92; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) – 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) – 038/632 060; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) – 054/86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

ДЕЛЧО БАЛАБАНОВ

Предлагаме ви откъс от едноименната новоизлязла книга

След двудневно престояване в Доганхисар, на 8.9.1913 г. сачанлийци се отправят към Дедеагач. Установили се в близост до града, където народът чака указанията на войводата Димитър Маджаров, който по това време се намира в Дервент. На дошлите при него въоръжени сачанлийци разпорежда да не предават оръжието на гърците, които все още са господари на града. Два дена по-късно тук се изсипват доганхисарци и други групи, бягащи от преследване. Гръцката управа не позволява народът да влезе в града с мотив, че може да възникне епидемия от тяхното присъствие. Все пак на следващия ден се съгласява и отваря казармите за тях.

Виждайки, че бежанците са проблем, автономистите решават да се освободят от тях, преследвайки ги до пълното им унищожение. За тази цел е издадена заповед №5 от 21.9.1913 г. на командира на националните сили Сюлейман Аскери, в която се казва: „Необходимо е срочно да бъдат организирани батальони от редовна и нередовна войска от Дедеагач, която да осигури дисциплина и добро управление. Така организираната сила утре – 22.9.1913 г. под командването на Хилми бей да тръгне от Дедеагач и като претърси селата Мерхамлъ, Теке, Турбалънкой, Балъккой вакъф, Чамерен, Домуз дере и Дервент, да унищожи напълно оттеглилите се в планината въстаници българи. Да бъде унищожено продоволствието им и всички източници за продължаване на разбойничеството“. Допълнителни указания: „След ликвидиране

Тракия в пламъци

на няколко български села, аскерът да се изнесе в района на село Попско, откъдето се очаква да мине колона от бежанци за р. Арда.

Търсещите спасение и закрила хиляди българи остават в Дедеагач до 23.9.1913 г. Пред това време, както пише Зл. Попчев, воеводите достигат до едно единствено решение: да се търси съдействието на чуждестранните консули в града. Това налага те да бъдат спешно запознати с действителната обстановка в Западна Тракия. Войводата Руси Славов поема инициативата, пишейки писма до консулите с молба последните да определят място за установяване на хилядите бежанци и гарантиране на тяхната сигурност. В едно от тях четем: „Преди десет дни ви поискахме покровителството за прибежище в гр. Дедеагач за нещастните българи, подложени на ежедневни изстребления от турската войска и башибозука. Изкла се коренно всичко българско и преобърна се на изпепелище и т.н. татък“.

С изключение на френския консул всички негови колеги отричат фактите в писмата на войводите.

С надежда да се реши въпросът, воеводата изпраща четниците си Георги Радев и Коста Петков за среща с австроунгарския консул Алберт,

с когото се познава лично. Той ги приема в едно кафене през нощта. Тук те го запознават с трагичното положение. Консулт ги изслушва и ги успокоява с известието, че Западна Тракия се предоставя на България. Изказва учудване – защо от българска страна присъединяването се бави.

Воеводата Руси Славов се ангажира и сам пише писмо до чуждестранните консули на български език с латински букви да бъде чула молбата на бежанците. За целта той изпраща и парламентъори до няколко чуждестранни представителства с надежда да им осигурят защита и гарантират сигурност до изтеглянето им в България. Но споделянето от тракийци, че „селата Голям Дервент, Янурен, Башклисе и други в момента горят, а преди това десетки са сринати със земята“, германският консул отрича горното, казвайки: „Не е вярно, че горят тези села“.

Всички те казват: българите да отправят въпроса към гръцкия владика. Отивайки при висшия клир, българската депутация е посрещната цинично с думите „Както колят гърците, така и вас ще колят“. После, обръщайки се към двамата си турски събеседници, казва: „Защо още държите този народ в казармите. Марица тайни не разкрива, нито може да говори“. Каква йезу-

итщина.

Отишлите при владиката Антониядис свещ. Илия Ангелов, Димитър Стаматов, Стоил Душкоменов и Дялко Запартов разбират, че шансът им е само в съдбата. Това провокира въоръжените около 50 българи да се отделят от народа, отивайки в четите на Димитър Маджаров в Дервент и Руси Славов в Домуз дере.

Новата усложнена обстановка налага вземане на адекватни мерки, гарантиращи сигурността на многохилядния народ. Със спешно писмо воеводата Д. Маджаров съобщава на Р. Славов: „Австрийският консул казва устно на човека, който бе пратен от нас, че турците имали грозното намерение да унищожат всичкото българско население в балкана. Пристигнали са много турски доброволци в Гюмюрджина и са събрали от полето други, които се въоръжили с цел да нападнат българското население. Казал му още, че ако вие искате да се спасите, трябва да дойдете в Дедеагач, иначе не можем да ви гарантираме живота.“

По този въпрос какво е твоят мнение не зная, но няма да бъде зле да се събрем и да видим какво да правим. Доганхисарци са много изплашени и никаква сила не е в състояние да ги задържи в село. Всички изпращат жени-

те и децата си в Дедеагач“.

Войводите в момента нямат друга алтернатива, освен да насочат народа от Янурен, Пишман, Доганхисар, Караклисе, Крушево, Кутруджа, Дервент, Башклисе, Харлагюн, Татарлар и други в посока към Дедеагач. За целта обикалят близките планини, където се укриват бежанците и под тяхна охрана след редица схватки с башибозука довеждат хиляди ведно с добитъка в близост до Дедеагач, който се разпродава на евреи, гърци и арменци за по 3-4 гроша.

През това време вървят активни преговори между Атина и Цариград за включването на Дедеагач в границите на автономистите.

....

На 23.9. подир обяд под ръководството на коменданта Али Риза бей в казармата нахълтва аскер, милиция и башибозук, около 600 човека, които подкарват над 20 000 бежанци вместо към България – към Фере и Анадола. Свидетелят на този драматичен момент Митрю Калоянов пише: „Когато подбраха да подкарат с бой народа, дигна се такъв сърцераздиращ общ вик на многохилядния народ, че цял Дедеагач потрепери. Целият град стана на крак, камък да беше човек не можеше да не проплаче.“

Командващият въоръжените сили Сюлейман Аскери разпорежда българите да бъдат съпроводени от армейска част. Преди да стигнат до Фере, колоната почива в гръцкото село Урумджик, където са иззети и последните грошове на населението.

Вечерта на 23.9.1913 г. пише Зл. Попчев, когато четата на Руси Славов е в Домуз дере, при него се явяват двама изплашени и запъхтени селяни. Плачейки, те съобщават, че турците подкарват населението към Фере, вместо към България. Войводата Руси Славов изпраща своевременно куриер с писмо до войводата Димитър Маджаров в с. Дервент, с което му съобщава за случилото се, че тръгва към Фере и ще го чака на височината „Тюмбето“ над града.

Димитър Маджаров също е информиран от бежанци за случилото се в Дедеагач. За намерението на турците войводата е уведомен и от сачанлийца Кирко Калпазанов, избягал от казармата в Дедеагач. Воеводата с четата си се отправя в посока към местността Узунагач, където вече го чака Руси Славов. Двата воеводи разбират за намерението на турците и след уточняване на подробностите двете чети се озовават на гарата във Фере, за да пресекат пътя на колоната бежанци.

■ Снимката не е известна на историческата наука. На нея са Стайко Запартов, Рафаил Каракачанов, Митрю Аркумарев, Димо Николов и др.